BY-NC-ND

ISSN 2029-2775 (online)
SOCIALINIS DARBAS
SOCIAL WORK
2019, 17(1), p. 45–56.

II. EDUKOLOGIJA
EDUCATION SCIENCE

PEDAGOGO BENDRAVIMO KOMPETENCIJOS PRISTATYMAS LIETUVOS INTERNETO ŽINIASKLAIDOJE[1]

Doc. dr. Violeta Jegelevičienė
Mykolo Romerio universitetas
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas: violeta.suboc@mruni.eu

Doc. dr. Dalia Prakapienė
Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija
Strateginio valdymo katedra
Šilo g. 5A., LT-10322 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 5) 210 3557
Elektroninis paštas: dalia.prakapiene@lka.lt

Doc. dr. Romas Prakapas
Mykolo Romerio universitetas
Edukologijos ir socialinio darbo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 5) 271 4710
Elektroninis paštas: prakapas@mruni.eu

Doc. dr. Andrius Stasiukynas
Mykolo Romerio universitetas
Viešojo administravimo institutas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius, Lietuva
Telefonas: (8 6) 86 94604
Elektroninis paštas: stasiukynas@mruni.eu

Pateikta 2019 m. kovo 17 d.
Parengta spausdinti 2019 m. gegužės 2 d.

DOI: 10.13165/SD-19-17-1-02

1 Tyrimas „*Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų kompetencijų tobulinimo(si) poreikio ir turinio analizė*“ (Jegelevičienė, Prakapas, 2018) atliktas Ugdymo plėtotės centro užsakymu.

© Mykolo Romerio universitetas, 2019
© Mykolas Romeris University, 2019

Anotacija

Straipsnyje pristatoma Ugdymo plėtotės centro užsakymu 2018 m. atlikto tyrimo (Jegelevičienė, Prakapas, 2018) papildytas vienas iš aspektų – pedagogo bendravimo kompetencijos raiška internetinėje žiniasklaidoje. Žiniasklaidoje pateikiama informacija apie pedagogus daro poveikį visuomenei, sustiprindama ar pakeisdama esamą požiūrį, kurį formuoja daugelis veiksnių: vykdoma švietimo politika, šiuolaikinio ugdymo proceso organizavimas, ugdytinių ypatumai, asmeninės pedagogo savybės, jo santykis su auklėtiniais, jų tėvais, kolegomis, materialinė bazė, tėvų lūkesčiai ir paties pedagogo požiūris į savo profesiją. Vykstant socialiniams ir technologiniams pokyčiams, švietimo sistemai keliami vis didesni reikalavimai, todėl proporcingai auga reikalavimai ir lūkesčiai patiems pedagogams. Viena iš pagrindinių profesinio įvaizdžio dalių pedagogo darbe yra bendravimo kompetencija, tačiau būtina suprasti, kad pedagogo galios indeksas yra proporcingas ne tik turimai bendravimo kompetencijai, bet ir susiformavusiam požiūriui visuomenėje į jį patį.

Siekiant atskleisti kaip yra visuomenei pristatomas pedagogas ir kokią nuomonę apie jį padeda formuoti internetinės žiniasklaidos priemonės buvo pasirinktas žiniasklaidos diskursas. Atsižvelgiant į tyrimo tikslą – apibendrinti pedagogo bendravimo kompetencijos pristatymą Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje – pasirinkti šie internetinių naujienų portalai: www.delfi.lt; www.15min.lt; www.lrytas.lt; www.diena.lt.

Duomenų apdorojimui pasirinkta kompiuterinė programa ATLAS.ti, o duomenų analizei pasirinktas kokybinių tyrimų metodas – tematinė analizė. Tematinės analizės pagalba siekta atskleisti tyrimo problemai būdingas tendencijas, išreikštas temų pavidalu, nustatyti centrinę ir pasikartojančias temas.

Straipsnio pabaigoje pateikiamos išvados, kad internetinės žiniasklaidos publikacijų analizė parodė, kad apie pedagogus pateikiami straipsniai kuria savotišką pedagogo įvaizdį ir, kad visuomenės požiūris į pedagogą ir jo darbą yra labiau neigiamas nei teigiamas.

Reikšminiai žodžiai: *pedagogas, bendravimo kompetencija, interneto žiniasklaida, įvaizdis, diskurso analizė*

Įvadas

Žiniasklaidos dalyvavimas šiandieniame politiniame ir kultūriniame gyvenime akivaizdus ir nekvestionuojamas (Matkevičienė, 2008). Žiniasklaidoje pateikiama informacija daro nenuginčijamą poveikį visuomenei, sustiprindama jau turimą požiūrį ar pakeisdama esamą. Iš kitos pusės būtina pastebėti, kad žiniasklaida vieniems įvykiams ar temoms suteikia pirmenybę, savotišką prioritetą, tuo tarpu kitus įvykius ar informaciją aptarinėja fragmentiškai ar visiškai neaptarinėja. N. Stevenson (2002) teigia, kad žiniasklaida ne tik praneša naujienas, bet ir jas kuria, nors pastaruoju metu galima aptikti mokslinių prielaidų, kad žiniasklaida tik moderuoja visuomenėje vykstančias diskusijas (Matkevičienė, 2012). Nepaisant komunikacijos moksle vykstančių mokslinių diskusijų, akivaizdu, jog žiniasklaida turi galingą įrankį – formuoti ir keisti visuomenės nuomonę. Vadinasi, pedagogo įvaizdžio, vaidmens ir kompetencijos vertinimas didžiąja dalimi priklauso nuo pateikiamo pedagogo paveikslo žiniasklaidoje.

R. Čiužas (2013) atkreipia dėmesį į tai, kad švietimo sistemos kaita yra sudėtinga, neginčijamai susijusi su žmonėmis, jų nuostatų, vertybių ar elgesio pasikeitimu, todėl pačiam mokytojui, jo asmenybei keliamas sudėtingas uždavinys – atliepti keliamus uždavinius, įgauti galios ir būti atspariems transformacijoms švietime. Moksliniai tyrimai (Galkienė, 2011) rodo, kad šiuolaikinio pedagogo vaizdinyje labiausiai akcentuojamas gebėjimas suprasti mokinius, teisingumas, išprusimas ir pan. D. Lukauskienė ir A. Gvildienė (2012) pažymi, kad viena iš pagrindinių pedagogo profesinio įvaizdžio dalių yra bendravimo kompetencija.

R. Bilbokaitė ir I. Bilbokaitė (2009), pažymi, kad jei visuomenės dauguma apie pedagogus yra geros nuomonės ar stengiasi ja grįsti mokyklose egzistuojančią realybę, tai neigiami faktai virsta to teigiamo įvaizdžio destrukcija. Tokį pokytį autorės aiškina tuo, kad žmogaus sąmonė nesuvokia, nedaro prielaidų, kad autoritetai gali klysti. Todėl, neigiami faktai apie pedagogus, tikėtina, labai greitai virsta negatyviu visuomenės vertinimu. Minėtos tyrėjos atkreipia dėmesį į tai, kad jei tokia informacija žiniasklaidoje pateikiama periodiškai ir be opozicijos, tuomet pedagogų įvaizdis žmonių sąmonėje stipriai menkėja. Panašios nuomonės laikosi ir kiti mokslininkai tyrinėjantys pedagogo įvaizdžio formavimo mechanizmus visuomenėje. J. Smilgienės (2012) atlikti tyrimai rodo, kad pedagogai išgyvena mažėjančią visuomenės pagarbą ir pasitikėjimą. Šiame kontekste formuluojamas probleminis klausimas – kaip realiai yra pristatoma pedagogo bendravimo kompetencija šiandieninėje Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje? Tyrimo objektu pasirinktas pedagogo bendravimo kompetencijos pristatymas Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. Tyrimo tikslas – apibendrinti pedagogo bendravimo kompetencijos pristatymą Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. Atliekant tyrimą buvo laikomasi pagrindinių kokybinių tyrimų etikos principų (Bitinas ir kt. 2008; Miller ir kt., 2012; Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017).

1. Tyrimo metodologija

Siekiant atskleisti kaip yra visuomenei pristatomas pedagogas ir kokią nuomonę apie jį padeda formuoti internetinės žiniasklaidos priemonės buvo pasirinktas žiniasklaidos diskursas. Kaip pažymi A. Telešienė (2005), pagrindinis diskurso analizės dėmesys skiriamas sakytiniams ar rašytiniams tekstams. Diskurso analizė dažniausiai taikoma tuomet, kai tyrėjas siekia atsekti, ką apie tam tikrą dėmesio objektą sako skirtingi socialiniai veikėjai ir kaip jų pasisakymai yra įgalinti bei apriboti esamos sociokultūrinės sandaros, bei kaip pasisakymai, kalba įtakoja esamą socialinę realybę (Telešienė, 2005; Dijk, 2007).

Siekiant atliepti tyrimo tikslą, pasirinkti šie internetinių naujienų portalai: *www.delfi.lt; www.15min.lt; www.lrytas.lt; www.diena.lt.* Minėtų portalų pasirinkimą nulėmė 2015-2017 m. sociologinio vertinimo metu nustatytas jų populiarumas (Gemius Audience, 2017).

Tyrimas atliktas 2017 metais. Analizei buvo atrinkti 2017 metų pirmo pusmečio publicistiniai straipsniai, publicistinių straipsnių atranka ir analizė vyko 2017 m. liepos mėn. – 2017 m. rugpjūčio mėn. Konkrečių publicistinių straipsnių atranka buvo atlikta naudojant raktinius žodžius (*mokykl*; mokytoj*; mokytoj* kompetencij*; ugdym*; švie-*

tim),* kurie gali būti pavartoti tekste arba straipsnio pavadinime. Išskiriami diskurso struktūriniai elementai (Marcinkevičienė, 2008), kurių pagalba buvo atrenkami straipsniai analizei: antraštė (pateikiama svarbiausia informacija); atskirų teksto dalių pavadinimai; straipsnio pradžioje pateikiama reziumuota svarbiausia informacija; įkirta – iš bendro teksto išskirta citata (pvz., parašyta didesniu ir t.t.).

Išvardinti elementai padeda skaitytojui greičiau atrinkti reikiamus straipsnius analizei, nes lengvai pastebimi reikšminiai žodžiai. Iš viso analizei buvo atrinkti 678 publicistiniai straipsniai. Tačiau būtina pastebėti, kad pagal nurodytus raktinius žodžius ne visi straipsniai buvo tinkami analizei. Pasitaikydavo tokių atvejų, kai pavyzdžiui, pateikta labai iškalbinga ir emocionali straipsnio antraštė, tačiau perskaičius visą straipsnį paaiškėdavo, kad straipsnio turinys neatitinka iškeltų tekstui reikalavimų. Todėl straipsniai nebuvo analizuojami jeigu jų turinys neatitiko iškelto tyrimo tikslo, suformuluotos tyrimo problemos. Galutinei turinio analizei buvo tinkamais pripažinti ir atrinkti 75 straipsniai.

Duomenų analizei pasirinktas kokybinių tyrimų metodas – tematinė analizė (Žydžiūnaitė, Sabaliauskas, 2017). Tematinės analizės pagalba siekta atskleisti tyrimo problemai būdingas tendencijas, išreikštas temų pavidalu, nustatyti centrinę ir pasikartojančias temas. Šis kokybinių duomenų metodas parankus naujoms, mažai tyrinėtoms problemos. Kaip pažymi mokslininkai, pasirinkto metodo technika leidžia tyrėjui suvaldyti didelės apimties duomenis, juos apibūdinti ir pateikti skirtingų aspektų interpretacijas (Žydžiūnaitė & Sabaliauskas, 2017).

Duomenų apdorojimui pasirinkta kompiuterinė programa *ATLAS.ti*, programa pateikia įrankius, leidžiančius vartotojui rasti, koduoti ir komentuoti pirminių duomenų medžiagą, įvertinti ir vizualizuoti sudėtingus santykius tarp temų ir potemių.

Pirmame tyrimo etape buvo analizuojami / skaitomi publicistinių straipsnių tekstai. Pirminė publicistinių straipsnių analizė parodė, kad rastų straipsnių tematiką būtų galima suskirstyti į septyniolika pirminių temų (bendravimas ir bendradarbiavimas, profesinis tobulėjimas, mokymo(si) proceso valdymas, smurtas, patyčios mokykloje, lyderystė, kompetencijos stoka, organizacijos tobulinimo kompetencija, informacinių technologijų naudojimo kompetencija, pokyčių valdymo kompetencija, reklaminiai straipsniai, mokyklų pertvarka, mokinių motyvavimas ir paramos jiems teikimas, mokslo metų prailginimas, egzaminai, informacijos valdymo kompetencija, mokinių pasiekimai, kritinis mąstymas).

Antrame etape publicistinių straipsnių tekstai buvo daug kartų skaitomi, siekiant išskirti pagrindines idėjas, palyginti tarpusavyje, įvertinti panašumus ir skirtumus. Tai padėjo atlikti duomenų kodavimą (t.y. buvo apibūdinti tekstų prasminiai vienetai – suteikti kodai, sukonstruotas prasminių vienetų sąrašas). Siekiant atrinkti kondensuotą informaciją, atrinktos teksto ištraukos, susijusios su išskirtais prasminiais vienetais.

Trečiame etape prasminiai elementai buvo jungiami į pirmines temas. Kruopščiai patikrinami ir atrenkami duomenys, kurie yra susiję su pasirinktomis temomis. Atrinktos temos buvo tikslinamos ir performuluojamos, siekiant išlaikyti vidinį temos homogeniškumą (Žydžiūnaitė & Sabaliauskas, 2017). Tai padėjo išryškinti vieną centrinę temą – bendravimas, kurią vėliau analizės metu buvo galima detalizuoti per atskiras,

ryškiausiai atspindimas potemes ir tyrimo eigoje atsiskleidusias išvestines potemes, išryškinančias galimas vidines sąsajas tarp bendravimo kompetencijos sudedamųjų.

2. Pedagogo bendravimo kompetencija

Pedagogo kompetencijos plačiai aptariamas klausimas tiek mokslinėje, tiek ir metodinėje literatūroje. Viena iš pamatinių, bendrųjų kompetencijų – bendravimo kompetencija. Mokslinėje literatūroje tyrimų, susijusių su bendravimo kompetencijos turinio ir raiškos analize, galima aptikti nuo 20 a. 7 deš. (Bakic-Tomic, Dvorski & Kirinic, 2015). Šiuo metu visuotinai pripažįstama, kad tai viena svarbiausių, bendrųjų, kompetencijų. Lietuviškoje pedagoginių kompetencijų reglamentacijoje nurodoma, kad šios kompetencijos turinį sudaro pedagogo gebėjimas bendrauti su: a) įvairiais skirtingų kultūrų asmenimis darbo srityje ir socialinėje aplinkoje bei gebėti spręsti konfliktus; b) kolegomis, pagalbiniu personalu, profesinio orientavimo ir kitais specialistais, kuriant ugdymo(si) prielaidas ir vertinant mokymosi pasiekimus; c) mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais) pripažįstant jų vaidmenį, teises ir atsakomybę sudarant ugdymo(si) sąlygas; d) pagalbą vaikui ir šeimai teikiančiomis organizacijomis; e) aktyviu mokinių tarpusavio bendravimo ugdymu (Žin., 2007, Nr. 12-511).

Taigi, šiandieniniam pedagogui keliamas reikalavimas būti ne tiek žinias perduodančiu, bet labiau skatinančiu bendravimą įvairiais lygmenimis – su vaikais, kolegomis ir kitais suinteresuotaisiais (Gulevska & Atanasoska, 2015). Todėl mokslinėje literatūroje vis didesnis dėmesys kreipiamas mokytojų gebėjimas suformuoti stiprią, palaikančią bendravimo ir bendradarbiavimo aplinką (Peklaj, 2015; Gulevska & Atanasoska, 2015; Dolev & Leshemb, 2016; Hen & Goroshit, 2016; Schonert-Reichl, 2017). Gausūs pedagogų kompetencijų tyrimai rodo, kad bendravimo kompetencija turi didelę įtaką vaikų mokymosi kompetencijos plėtrai ir mokymosi efektyvumui (Okoli, 2017). Nors pedagogas yra tik vienas iš daugelio veiksnių, lemiančių vaikų pasiekimus, tačiau pedagogų kompetencijos ir savybės yra labai svarbios mokymo ir mokymosi procesuose. Pedagogai kaip profesionalai išmano ugdymo turinį, žino kaip reikia bendrauti, tačiau bendravimo gebėjimų stoka įstumia juos į konfliktines situacijas (Bakic-Tomic, Dvorski & Kirinic, 2015), užkerta kelią jų lyderystei (Sutherland, Yoshida, 2015). Pastaruoju metu atlikta visa eilė tyrimų (Laursen & Nielsen, 2016; Hen & Goroshit, 2016; Schonert-Reichl, 2017), kurie rodo, kad kuriant mokymuisi palankią aplinką pedagogo bendravimo kompetencija tampa esmine, jeigu siekiama užmegzti ir palaikyti gerus santykius su mokiniais, kolegomis, tėvais, užsitarnauti jų pasitikėjimą ir pagarbą.

3. Pedagogo bendravimo kompetencijos pristatymas internetinėje žiniasklaidoje

Gautus duomenis apie pedagogo pristatymą internetinės žiniasklaidos publicistiniuose straipsniuose būtų galima suskirstyti į dvi grupes, pirmoji grupė – straipsniai, kuriuose aptarinėjami pedagoginės etikos pažeidimai, neteisėti pedagogų veiksmai ir t.t. Tokių straipsnių turinys suponuoja tai, kad formuojama neigiama skaitytojo nuomo-

ne pedagogų atžvilgiu ir konstruojamas negatyvus požiūris į pedagogo profesiją. Kita straipsnių grupė atskleidžia pedagoginio darbo svarbą, iššūkius, įgyvendinant šiuolaikinio ugdymo tikslus, parodo pedagogų profesionalumą, atskleidžia realias darbo sąlygas šalies ugdymo institucijose. Tačiau būtina pastebėti, kad straipsnių, kurių pagalba formuojamas teigiamas požiūris į pedagogą, nėra daug.

Viena ryškiausių temų, pedagoginių problemų, kuri buvo plačiausiai gvildenama internetinės žiniasklaidos publikacijose – bendravimas. Pedagogų ir jų ugdytinių bendravimo turinys, trukdžiai internetinėse publikacijose buvo analizuojami įvairiausiais pjūviais (*pvz. bendravimas su mokiniais, tėvais, mokyklos bendruomene, emocinis, fizinis smurtas prieš mokinius ir t.t.*). Toks pasiskirstymas yra natūralus, nes bendravimas yra daugialypis reiškinys. Pedagoginiam bendravimui keliami ypatingi reikalavimai, nes tai pedagoginio proceso šerdis. Nenuginčijamas faktas yra tai, kad efektyvus pedagogų bendravimas su mokiniais užtikrina mokymosi proceso sėkmę, todėl pagrįstai yra didesnio susidomėjimo ir tyrinėjimo objektu visuomenėje. Analizuojant bendravimą ypatingas dėmesys skiriamas mokytojų ir mokinių sąveikai.

Bendravimo su mokiniais potemės turinio analizė parodė, kad pedagogų ir mokinių bendravimas internetinėje žiniasklaidoje dažniausiai pateikiama iliustruojant konfliktines situacijas tarp pedagogų ir mokinių *(„...mokytojai randa prie ko prikibti ...“; „...kad ir kaip tobulai būtų atliktas darbas, ji vis tiek ras prie ko prikibt...“; „... konfliktas <...> jis kyla dėl labai paprastos priežasties – skirtingų interesų susidūrimo <...> kiekviena iš susidūrusių pusių elgiasi taip, kaip moka ir gali toje konkrečioje situacijoje <...>savo asmeninės kompetencijos ribose* <...>“). Yra publikacijų, kuriuose atskleidžiamas šios kompetencijos nebuvimas *(„...globos namų vaikai vis dar stigmatizuojami, išskiriami iš visų vaikų...“; „...per jos pamokas tvyro įtampa, mokytoja bendrauja pakeltu tonu, vaikai nenori ir bijo eiti į muzikos pamokas...“; „...viena mokytoja mūsų mokykloje, kurios nemėgsta net kiti mokytojai, o mokiniai bėga tarsi nuo šėtono...“; „...mokytojai turi būti supratingi ir ieškoti kompromiso...“).*

Tačiau pasitaiko ir kitokio pobūdžių žinučių, pavyzdžiui yra neabejojama, kad pedagogas geba efektyviai bendrauti su savo ugdytiniais („*...pedagogai juos pažįsta, žino, kaip bendrauti...*“), kad efektyvus bendravimas laikomas sėkmingo ugdymo proceso prielaida *(„...mokiniai mokosi gerai ten, kur gerai jaučiasi...“; „...mokiniai jaučiantys palaikymą net ir suklydę toliau bando, siekia lavinti savo kompetencijas ir kuria gražesnę ateitį...“; „... džiaugiuosi, jog dauguma mokytojų užjaučia ir palaiko mus...“).*

Bendravimo su mokiniais potemės giluminė analizė išryškino **patyčių, smurto prieš mokinius** išvestinę potemę, kurios turinys atskleidė, kad straipsniuose aptariamas nepagarbus pedagogų bendravimas su mokiniais. Viešinamas ir detaliai aprašomas mokytojo smurtas *(„...mokytojas nuteistas už mokinio tvirkinimą ir prievartavimą...“; „...mokytojas <...> yra smurtavęs prieš mokinę klasės akivaizdoje, jis neva mergaitės ranką trenkė į lentą ...“; „...esančioje mokykloje prieš mažametį smurtavo mokytoja...“; „...progimnazijoje įvyko patyčių atvejis prieš pirmoką, kuriame dalyvavo ne tik 8-okai, bet ir mokytoja...“; „... Kaune mokytojas vaikui įspyrė į lytinius organus...“)*, mokyklos vadovybės neteisėti veiksmai („*...neįžiūri nieko blogo, kad direktorius trinktelėjo mergaitei...*“), mokytojo patyčios *(„...užfiksuota mokytoją pastumianti mergaitė...“; „...vaikai kalba, kad mokytoja ir pati*

smurtaudavo, tyčiodavosi iš moksleivių...“; „...ir mane buvo į šuns dienas išdėjusi, nes neva tyčiojuosi iš jos kartu su kitais...“).

Išryškėja žeminantis pedagogo elgesys, atskleidžiami neteisėti pedagogo veiksmai. Tai parodo, kokios problemos yra dažniausios šalies ugdymo institucijose ir atkreipia visuomenės dėmesį į pedagogų elgseną ir bendravimą. Analizuotų straipsnių turinys suponuoja nuomonę, kad nepagarbaus pedagoginio bendravimo pasekmė – patyčios ir smurtas mokyklose, tai savo ruožtu sudaro sąlygas formuotis ne tik neigiamam pedagogo įvaizdžiui visuomenėje, bet ir neigiamam požiūriui į švietimo sistemą šalies mastu.

Bendravimo su mokiniais potemės išryškino dar vieną aspektą – **bendravimo atmosfera mokykloje**. Šios dalies turinio analizė parodė, kad su bendravimu tiesiogiai siejasi ir bendradarbiavimas (*„...mokytojai, nuolat patirdami psichologinį spaudimą, konfrontuoja tarpusavyje...“; „...nuolatiniai patyčių atvejai ne tik tarp vaikų, bet ir tarp vadovybės bei mokytojų, tarp mokinių ir mokytojų, yra slepiami vadovaujantis logika „niekas nežino – problemos nėra...“; „... mokyklos vadovybė niekada nebuvo linkusi paskatinti, padėkoti už puikius rezultatus, pastangas...“),* darbo kokybė *(„...dauguma mokytojų neapsikentę meta ir susiranda mokyklą, kur galima dirbti ramiai ir pagarbioje atmosferoje...“; „...fizinis ir psichologinis saugumas yra ties kritine riba...“).* Tokie pasisakymai byloja apie bendradarbiavimo aplinkos nebuvimą mokyklose. Iš kitos pusės formuojasi atjauta ir supratimas pedagogams, kurie negali efektyviai bendrauti ir dirbti su mokiniais dėl saugios psichologinės, emocinės aplinkos nebuvimo mokykloje, bendruomenės tarpusavio pagalbos stygiaus.

Tokios informacijos turinys atkreipia visuomenės dėmesį į tai, kad viena iš opiausių problemų šiuolaikinėje mokykloje – pedagogo bendravimas su mokiniais. Tai savo ruožtu išryškina efektyvaus bendravimo svarbą ugdymo procese bei leidžia teigti, kad bendravimas yra svarbiausia mokytojo kompetencija, turinti tiesiogines sąsajas su kitomis kompetencijomis bei yra kitų kompetencijų pamatinė dalis.

Potemės **Mokinių destruktyvus bendravimas** turinys atsikleidė per p*atyčių ir smurto prieš mokytojus; patyčių ir smurto prieš mokinius bei savižudybių* išvestines potemes.

Patyčių, smurto prieš mokytojus turinio analizė parodė, kad straipsniuose atskleidžiamas neleistinas ir neteisėtas mokinių elgesys. Tokie pastebėjimai, kaip: *„... užfiksuotas moksleivių fizinis ir psichologinis smurtas prieš mokytoją ...“; „...pagrindinėje mokykloje, kai konflikto pamokoje metu devintos klasės moksleivė panaudojo smurtą prieš dalyką dėstančią pedagogę...“; „...mokytoja užsiminė ir apie dar vieną itin skaudų atvejį, kai viena mokinė į savo socialinio tinklo „Facebook“ paskyrą, kurioje turi 1200 draugų, įdėjo pilną necenzūrinių žodžių ir keiksmažodžių eilėraštį apie ją...“; „... įskaudinta muzikos mokytoja dėl garbės ir orumo bylinėjasi su 24 buvusių mokinių motinomis...“; „...mokytojai sulaukia moksleivių smurto; iš šeštokės – pasiuntimas ant trijų raidžių...“* atskleidžia, kad bendrojo ugdymo institucijose vyksta ne tik psichologinis, bet ir fizinis smurtas prieš pedagogus, tai byloja apie pažeidžiamas pedagogų teises.

Galima kelti prielaidą, kad, pateikti faktai internetinės žiniasklaidos priemonėse gali signalizuoti ir tai, jog pedagogai, nesilaikydami profesinės ir bendravimo etikos, stimuliuoja destruktyvų mokinių bendravimą. Tai reiškia, kad neefektyvus pedagogų bendravimas yra mokinių destruktyvaus elgesio priežastis.

Patyčių, smurto prieš mokinius turinys parodė, kad mokinių destruktyvus bendravimas atsiskleidžia bendravime su savo bendraamžiais Galima išskirti konfliktus tarp mokinių *(„...klasėje kyla konfliktai tarp mokinių...“; „...nerimą kelia ne tik kylantys konfliktai tarp mokinių...“),* patyčias *(„...patyčios, emocinis (ir fizinis) smurtas vis dar yra dažnas Lietuvos vaiko palydovas...“),* smurtinius atvejus *(„...patyrė bendraamžių berniukų smurtą <...> mokykla šį atvejį, po kurio mergaitė bijojo eiti į mokyklą...“; „...pirmokė mergaitė galimai buvo užpulta bendraklasių...“; „...pagrasino keliems klasės mokiniams smurtu ir susidorojimu...*“). Tokios publikacijos atskleidžia, kad mokinių fizinis ir psichologinis saugumas yra rizikos zonoje.

Internetinėje žiniasklaidoje viešinama informacija ir apie mokinių **savižudybes***:* „*... nerimą kelią vaikų savižudybės, turime konkrečių atvejų dėl smurtą patyrusių vaikų...“; „...yra buvęs ne vienas atvejis, kuomet šios mokyklos mokiniai pakėlė ranką prieš save...“.* Tokios žinutės spaudoje paviešina šokiruojančius faktus iš mokinių gyvenimo. Tai leidžia numatyti ir apibrėžti destruktyvaus bendravimo ir destruktyvaus elgesio kaip pasekmės paplitimo mastus šalies ugdymo institucijose.

Pateiktų temų ir potemių analizė leidžia teigti, kad internetinė žiniasklaida bando atkreipti dėmesį į tai, jog pedagogų bendravimas, mokinių bendravimas ir elgesys su pedagogais yra viena iš aktualiausių švietimo problemų, kuri turi sulaukti didesnio ne tik visuomenės, bet ir švietimo politikų dėmesio ir pagrįsto susidomėjimo.

Iš kitos pusės taip formuojama neigiama skaitytojo nuomonė apie pedagogų bendravimo kompetenciją, tiksliau šios kompetencijos nebuvimą. Tai suponuoja išvadą apie pedagogų bendravimo kompetencijos tobulinimo svarbą ir būtinybę, užtikrinant mokinių prigimtines teises į psichologiškai, fiziškai ir emociškai sveiką aplinką.

Išvados

Internetinės žiniasklaidos publikacijų analizė parodė, kad apie pedagogus pateikiami straipsniai kuria savotišką pedagogo įvaizdį:

- Vienuose straipsniuose aptarinėjami pedagoginės etikos pažeidimai, neteisėti pedagogų veiksmai ir t.t. Viena ryškiausių temų, kuri buvo plačiausiai gvildenama internetinės žiniasklaidos publikacijose – bendravimas. Pedagogų ir jų ugdytinių bendravimo turinys, trukdžiai internetinėje žiniasklaidoje buvo analizuojama įvairiausiais pjūviais. Būtina pastebėti, kad neefektyvus pedagogo bendravimas su ugdytiniais yra dažniausiai laikomas pastarųjų destruktyvaus bendravimo priežastimi. Savo ruožtu mokinių destruktyvus bendravimas išryškėja kaip smurto ir patyčių prieš mokytojus ir mokinius priežastis. Tokių straipsnių turinys suponuoja tai, kad formuojama neigiama nuomonė pedagogų atžvilgiu ir konstruojamas negatyvus požiūris į pedagogo profesiją.

- Kita straipsnių grupė atskleidžia pedagoginio darbo svarbą, iššūkius, įgyvendinant šiuolaikinio ugdymo tikslus, parodo pedagogų profesionalumą, atskleidžia realias darbo sąlygas šalies ugdymo institucijose. Straipsnių, kurių pagalba formuojamas teigiamas požiūris į mokytoją, nėra daug.

Atlikus internetinės žiniasklaidos publikacijų analizę galima teigti, kad visuomenės požiūris į pedagogą ir jo darbą yra labiau neigiamas nei teigiamas. Tai leidžia teigti, kad

pedagogo galios indeksas yra proporcingas ne tik turimai pedagoginei kompetencijai, bet ir susiformavusiam požiūriui visuomenėje į jį patį.

Literatūra

Bakic-Tomic, L., Dvorski, J., & Kirinic, A. (2015). Elements of Teacher Communication Competence: An Examination of Skills and Knowledge to Communicate. *International Journal of Research in Education and Science*, *1*(2), 157–166.

Bilbokaitė, R., Bilbokaitė, I. (2009). Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių. *Jaunųjų mokslininkų darbai, 2*(23), 91-97.

Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija: vadovėlis vadybos ir administravimo studentams*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla-spaustuvė.

Čiužas, R. (2013). *Mokytojo kompetencijos. Profesinio meistriškumo siekis*. Vilnius: Edukologija.

Dijk T. A. van (ed.) (2007). *Discourse studies (Five volume set)*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Dolev, N., & Leshemb, S. (2016). Teachers' Emotional Intelligence: The Impact of Training. *The International Journal of Emotional Education*, *8*(1), 75-94.

Galkienė, A. (2011). Šiuolaikinio mokytojo vaizdinys: mokinių požiūris. *Pedagogika*, *101*, 82-90.

Gemius Audience. (2017). *Sausio mėnesio svetainių TOP 25 pagal puslapių peržiūras*. Prieiga per internetą: http://www.gemius.lt/visos-naujienos/id-2017-m-pradzia-augino-svetainiu-populiaruma.html

Gulevska, V., & Atanasoska, T. (2015). Enhancing Teacher Competencies With Emotional And Ethical Capacity. *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education*, (3), 85-90.

Hen, M., & Goroshit, M. (2016). Social–emotional competencies among teachers: An examination of interrelationships. *Cogent Education, 3*(1), 1-9.

Jegelevičienė, V., Prakapas, R. (2018). *Bendrojo ugdymo mokytojų bendrųjų kompetencijų tobulinimo(si) poreikio ir turinio analizė*. Vilnius: Ugdymo plėtotės centras.

Laursen, F., & Nielsen, A. M. (2016). Teachers' Relational Competencies:the Contribution from Teacher Education. *Solsko Polje, 27*(1/2).

Lukauskienė, D., Gvildienė, A. (2012). Mokytojo socialinio portreto bruožai profesinio įvaizdžio kontekste. *Studies in Modern Society*, *3*(1), 152-161.

Marcinkevičienė, R. (2008). *Žanro ribos ir paribiai: spaudos patirtys*. Vilnius: Versus aureus.

Matkevičienė, R. (2008). Politinio žiniasklaidos diskurso apibrėžtys: žiniasklaidos, kaip politinės komunikacijos dėmens, tyrimas. *Informacijos mokslai*, *44*, 107-117.

Miller, T., Birch, M., Mauthner, M., Jessop, J. (2012). *Ethics in Qualitative Research*. London: SAGE Publications Ltd.

Mokytojo profesijos kompetencijos aprašas. (2007). *Valstybės žinios*, *12*(511).

Okoli, A. C. (2017). Relating Communication Competence to Teaching

Effectiveness: Implication for Teacher Education. *Journal of Education and Practice*, *8*(3), 150–154.

Peklaj, C. (2015). Teacher Competencies through the Prism of Educational Research. *C.E.P.S. Journal, 5*(3), 183-204.

Schonert-Reichl, K. A. (2017). Social and Emotional Learning and Teachers. *The Future of Children*, *27*(1), 137-155.

Smilgienė, J. (2012). Visuomenės nuomonė apie ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinį įvaizdį. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, *4*, 75-81.

Stevenson, N. (2002). *Understanding Media Cultures*. 2nd ed. London: Sage Publications.

Sutherland, I., & Yoshida, R. (2015). Communication Competence and Trust in Leaders. *Journal of School Leadership*, *25*(6), 1039–1063.

Telešienė A. (2005). Kritiškosios diskurso analizės metodologinių principų taikymas sociologiniuose tyrimuose. *Filosofija. Sociologija*, *2*, 8-17.

Žydžiūnaitė, V., Sabaliauskas, S. (2017). *Kokybiniai tyrimai: principai ir metodai: vadovėlis socialinių mokslų studijų programų studentams*. Vilnius: Vaga.

REPRESENTATION OF THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF AN EDUCATOR IN THE LITUANIAN ONLINE MEDIA

Assoc. Prof. Dr. Violeta Jegelevičienė
Assoc. Prof. Dr. Romas Prakapas
Assoc. Prof. Dr. Andrius Stasiukynas
Mykolas Romeris University, Lithuania
Assoc. Prof. Dr. Dalia Prakapienė
General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Lithuania

Summary

The article discusses representation of the communicative competence of an educator in online media as one of the aspects analysed in the research commissioned by the Education Development Centre and conducted in 2018. Information concerning educators that appears in the media has an impact on the society, reinforcing or changing public attitudes that are shaped by a number of factors. Social and technological changes establish higher standards for the system of education, which in turn sets higher requirements for and expectations towards educators. The communicative competence is one of the main features of the professional image of an educator; however, it is important to understand that the teacher empowerment index is proportional not only to the communicative competence of

an educator but also to the attitudes towards teachers maintained in the society.

Media discourse was chosen to reveal how educators are presented to the public and attitudes towards them are shaped in the society with the help of online media. The following major national news websites were selected to achieve the aim of the research, which was to summarise representation of the communicative competence of an educator in the Lithuanian online media: www.delfi.lt; www.15min.lt; www.lrytas.lt; www.diena.lt. Data were processed with ATLAS.ti software, and data analysis was carried out using the qualitative research method of thematic analysis. The research was conducted in accordance with the basic principles of qualitative research ethics.

The article presents the following conclusions: a) the analysis of online media publications showed that articles concerning educators create a certain image of an educator (some articles discuss the problems related to violations of pedagogical ethics, unlawful actions of educators, etc.; others focus on the importance of pedagogical work, challenges, professionalism, etc.); b) the society's attitudes towards educators and their work are rather negative than positive.

Keywords: *educator, teacher, communicative competence, online media, image, discourse analysis*

Violeta Jegelevičienė, socialinių mokslų (Edukologija 07S) daktarė, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: socialiniai tyrimai, mokymosi motyvacija, pedagogų kompetencija.

Violeta Jegelevičienė, Doctor of Social Sciences (Education Science 07S), Associate Professor, Mykolas Romeris University, Institute of Educational Science and Social Work. Research areas: social researches, learning motivation, competence of pedagogues.

Dalia Prakapienė, socialinių mokslų (Edukologija 07S) daktarė, Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Strateginio valdymo katedros docentė. Mokslinių tyrimų kryptys: kompetencijų ugdymas, žmogiškųjų išteklių valdymas.

Dalia Prakapienė, Doctor of Social Sciences (Education Science 07S), Associate Professor, General Jonas Žemaitis Military Academy of Lithuania, Department of Strategic Management. Research areas: competence development, human resource management.

Romas Prakapas, socialinių mokslų (Edukologija 07S) daktaras, Mykolo Romerio universiteto Edukologijos ir socialinio darbo instituto docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: tyrimų metodologija, pedagogų kompetencija, edukacinės technologijos.

Romas Prakapas, Doctor of Social Sciences (Education Science 07S), Associate Professor, Mykolas Romeris University, Institute of Educational Science and Social Work. Research areas: research methodology, competence of pedagogues, educational technology

Andrius Stasiukynas, socialinių mokslų (Vadyba ir administravimas 03S) daktaras, Mykolo Romerio universiteto Viešojo administravimo instituto docentas. Mokslinių tyrimų kryptys: viešojo valdymo tobulinimas, nevyriausybinių organizacijų vadyba, piliečių dalyvavimas.

Andrius Stasiukynas, Doctor of Social Sciences (Management and Administration 03S), Associate Professor, Mykolas Romeris University, Institute of Public Administration department. Research areas: public governance improvement, non-governmental organization management, citizen involvement.